

HEB -- Logo Nouveau Testament

ÈBÉRÈ †

Wárágà tisìle Èbérè † dré dhi

Èbérè †

Wárágà tisìle Èbérè † dré dhi

Wárágà kònìdhi ni tà àndu ngìle drìdrì dhi

Kònìdhi wárágà tisìle Èbérè † dré dhi 'i. À nì dhya wárágà kònìdhi ni tisìlepi dhi ngalè àdhi 'i ya dhi ko. Di, à ni kitswá nòá dhi, à adrè tisìá móndyá Yésu ni ka'ìbhá gò, † dré adrézó kizà nya dhi † dré. À adrè di tisìá àyi nda ki kodzózó, † kàdréro àyi ki totó tātā àyi ki tà ka'ìka'ì na. À adrè kpà tadhá àyi dré ngádra 'á dhi, Yésu Krísto dhya àyi ki tídrílepi kitswálé tíí dhi 'i.

À lanzí wárágà kònìdhi 'a be rì. Àlo ni, à adrè Krísto ni tà kàdrì lavúlé dhi ni tadhá (1:1–10:18). À adrè tadhá dhi, akódhi Gìká ni Mvágó adrélépi Gìká ni tàndì ni lídrì tadhá kyá í rú dhi 'i. Akódhi kàdrì pròfétà ki lavú, ángéló ki lavú, Mósè ni lavú, ìndì Yòsúwà ni lavú. Akódhi kòwánà kàdrì tà tídhí Gìká dré bhàle ru yìzo mómí íbe dhi ni tà sè dhi 'i. Di akódhi kàdrì kòwánà tà àku ru yìzo dhi àdhya ki lavú. Akódhi ni lídrì fèle mòbòmà ro ngbà 'í vésè àlo dhi kókpà kàdrì, mòbòmà atú fèle vésè be bí dhi ki lavú. Di akódhi ni kàrí kutúlépi dhi sè dhi, temvé àma ki togó tàkonzì lésè kitswálé tíí, àma ki tídrízó.

Rì ni, à adrè mómíyá ka'ìbhá dhi ki kodzó, † kàdréro tròle àyi ki tà ka'ìka'ì rú (10:19–13:19). À adrè tà ka'ìka'ì mómíyá Gìká àdhya atú dhi † dré tadhálé dhi ki tà tadhá. À adrè kpà Gìká adrè àma ki lotó àyi ànzì † tíni dhi ni tà tadhá. À adrè kpà tàá dhi, mà kàdré àma ki mì bha Yésu dri, adrézó àma ki kisí ànyi Gìká làga akódhi sè, ìndì àma ki tà ka'ìka'ì sè.

Tà kàdrìkàdrì wárágà kònìdhi léna dhi ki atìma

1) Krísto, Gìká ni Mvágó adrélépi Gìká ni tàndì ni lídrì tadhá í rú dhi 'i

- (1:1-3)
- 2) Krísto kàdrì ángéló ki lavú (1:4–2:18)
- 3) Krísto kàdrì Mósè ni lavú, ìndì Yòsúwà ni lavú (3:1–4:13)
- 4) Krísto kòwánà kàdrì kòwánà atú dhi ki lavúlépi dhi 'i (4:14–7:28)
- 5) Tà tídhí ru yìzo Krísto sè dhi kàdrì, tà àku ru yìzo dhi ni lavú (8:1–9:22)
- 6) Krísto ni lídrì fèle mòbòmà ro dhi kàdrì, mòbòmà atú fèle dhi ki lavú (9:23–10:18)
- 7) Àma ki kisima ànyì Giká làga dhi (10:19-39)
- 8) Tà ka'ika'i (11:1-40)
- 9) Giká ni ànzi ki lotoma (12:1-13)
- 10) Tà tàle mónnyá ka'ìbhá ki kodzózó dhi i (12:14–13:19)
- 11) Kúlí kùdù (13:20-25)

1

Giká longó áyi kúlí áyi Mváagó tí

¹ Atú dhi, Giká longó tá áyi kúlí àma ki tábhí i dré áyi pròfètà i tí, lókyá twátwa i sè ìndì láti twátwa i sè. ² Di, lókyá kùdù kònìdhi sè dhi, longó áyi kúlí àma dré áyi tándi ni Mváagó tí. Akódhi nda dhya Giká dré tá 'òle ngá títi dhi ki bha dhi 'i, ìndì dhya dré bhàle kitswálé tà títi i dré lazílé tàyiilé ro dhi ki kisú dhi 'i. ³ Akódhi nda adré lagúlé Giká ni tándi ni mìlanzilanzì sè. Adré kpà Giká ni tándi ni lídrì 'o adréle nòle kyá i rú. Adré ngá títi dhi ki 'o adréle ru totó àyi ki àrà i 'àsè áyi kúlí rìnyi ró dhi sè. Akódhi dré mónnyá bvò dri dhi ki temvézó àyi ki tàkonzì lésè dhi àmvolésè dhi, dré mbàzo lírìlé Giká múrúngú dhi ni dríagó lésè bhù na.^a

Giká ni Mváagó kàdrì ángéló ki lavú

⁴ Di Giká ni Mváagó nda atsá kàdrì ángéló títi dhi ki lavú byá, ngóro rú Giká dré fèle drá dhi dré kpà adréle kàdrì ángéló kya ki lavú byá dhi tìni. ⁵ Tàko ko,

---

^a1:3 Ópí kàdrì ni dríagó lésè dhi, àrà adréle fèle mónní dré akódhi ni lídrì tadházó dhi 'i.

Giká tà tá tàdzí tà ángéló dré ngóró dré tàle áyi Mvá dré dhi tíni ko. Tà tá áyi Mvá nda dré dhi:

«Mi áma Mváagó 'i.

Ándrò dhi, má ti mi ma.»^b

Tà kpà dhi:

«Má ni mána adré akódhi ni Atá ro.

Akódhi ni ína adré áma Mvá ro.»^c

⁶ Kòdhi íbe dhi, lókyá Giká dré tá adrérà'a áyi Mvá kàyo nda ni amù bvò dri dhi 'á dhi, tà dhi:

«Lè ángéló títi Giká àdhya ì kòbhà akódhi ni lindrì.»^d

⁷ Kàdré ángéló ki tà sè dhi, Giká tà dhi:

«Akódhi adré áyi ángéló ki amù lyă tíni.

Adré áyi màràbà nda ki amù àtsí làdra tíni.»^e

⁸ Di, kàdré ína akódhi ni Mvá ni tà sè dhi, tà dhi:

«Á! Giká, ámi lírírà adrézó òpì nya dhi ni adré kóná vèsè kólyá.

Mí ni adré òpì nya kùtù fa adrélépi ámi tà gyăgya tadhá dhi sè.

⁹ Mí lè mína tà gyăgya kòdhya gò, tà kònze gàzo gàgà.

Di ásà dhi, Giká, ámi Giká zì mi adrélé kàdrì ámi arúpi ki lavú gò,

dò kólénzé àdhya ni dàzo mí dri.»^f

¹⁰ Akódhi tà kpà áyi Mvá nda ni tà sè dhi:

«Mírì, ngá títi dhi ki kidhoma 'á dhi, mí bhà tá bvò ni pá mi.

Mí bhà tá kpà bhù ì ámi tàndì ni drígá sè.

¹¹ Ngá nda ki dra akílé títi, di, mí ni mína ngbú adré be.

Ì ni akù kítá ì tíni.

---

^b1:5 À kònò Longó ì 2:7.

^c1:5 À kònò 2 Sàmùwélè 7:14.

^d1:6 À kònò Dùtèrònómè 32:43.

^e1:7 À kònò Longó ì 104:4.

^f1:9 À kònò Longó ì 45:7-8.

¹² Mí ni àyi ki kopá kánzò tíni.

Ì ni ru ladzá kítá àku dhi i tíni.

Di, mí ni mína ngbú adré ngóro mí dré adrélé dhi tíni.

Ámi kóná kitswá kpà tàdzí akílé ko.»^g

¹³ Gìká tà kpà tàdzí tà ángéló àlo dré kònìni ko:

«Mí alì lírìlé áma dríágó lésè,

tsàle lókyá má dré dra ámi kàribhá ki bhàzo adrélé ámi pá zàle dhi 'á.»^h

¹⁴ Ángéló tíí dhi i ngbà 'í tírí adrèbhá Gìká ni àzì 'o dhi 'i. Akódhi adré àyi ki amù mónyá dra lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni kisúbhá dhi ki ledé.

2

Tà kàdrì adrézó móndeí ki tídrí dhi

¹ Di ásà dhi, lè mà kàdré véle tròle tà mà dré yìle dhi i rú wáláká ni ni lavú, mà kòkitswáro vwàle tà nda i rúsè ko dhi bvó. ² Tàko ko, Gìká 'o tá kúlí atú í dré tá longolé ángéló i tí dhi i adrélé ru totó tātā. Di dhya ángùdhi kúlí nda ki gàlepi 'òle dhi kisú tá ína tà òle í dri kitswálépi áyi tàkonzì sè dhi. ³ Kàdré kònìni dhi, mà ni di àmakya lapá tàbvó tàma sílésè ngíníngíni ró, mà kàdré tà kàdrì adrézó móndeí ki tídrí ándrò kòdhi ni no tà tàko ró dhi? Mírì Yésu ni tàndi longó tá rè zyà tà nda nì gò, mónyá akódhi ni yibhá dhi ì dré tadházóá àma dré dhi, tà nda tà bàti 'i káyà dhi. ⁴ Gìká tadhá kpà ngádra 'á dhi, tà nda tà bàti 'i, tà twátwa líndrìga ró dré 'òle móndeí i kòfalé dhi i sè, ìndì rìnyí twátwa Tírì Lólo àdhya dré lanzílé móndeí i dré ngóro dré lèle 'òle dhi tíni dhi i sè.

Yésu atsá móndeí ro áyi adrúpi ki tídrí

⁵ Di, kàdré ángéló ki tà sè dhi, Gìká bhà bvò adrélépi alìle mà dré adrézó tà ni ni ta dhi adrélé àyi ki pá zàle ko. ⁶ Be ró dhi, à tisì tà Gìká ni Kúlí na kònìni:

«Á! Gìká, móndeí tá ína àdhi 'i, mí dré adrézó akódhi ni tà kisù dhi?

---

^g1:12 À kònò Longó i 102:26-28.

^h1:13 À kònò Longó i 110:1.

Móndí ni mvá tá ína àdhi 'i, mí dré adrézó akódhi ni tà no dhi?

⁷ Mí bhà akódhi adrélé lókyá tsà sè ángéló i zàle.

Mì bhà kpà akódhi ni mì lanzìle, lindrì fèzo drá.

⁸ Mí bhà kpà tà tíí dhi i adrélé akódhi ni pá zàle.»ⁱ

Gìká kòbhà tà tíí dhi i móndí ni pá zàle kònini dhi, tayí tà àlo dré bhàle akódhi ni pá zàle ko dhi ko. Di, nyànomvá dhi, mà nò rè tà tíí dhi i adrérà'a akódhi ni pá zàle dhi ko. ⁹ Di, mà adré Yésu ni no kòdhya. Tàko ko, Gìká bhà tá akódhi nda adrélé lókyá tsà sè ángéló i zàle, kitswálé Gìká ni togó tani sè dhi, kòdràró móndyá tíí dhi ki tà sè be dhi bvó. Di nyànomvá dhi, Gìká bhà akódhi ni mì lanzìle, lindrì fèzo drá, dré tá kizà ka'ile nyàle gò dràzo dhi sè.

¹⁰ Tàko ko, adré tá lèá dhi, Gìká ngá tíí dhi ì dré adrézó ásà adrélé kpà drá dhi, kò'o Yésu ni tà kitswálé tíí kizà dré nyàle dhi sè, kitswázó ànzi zyandre dhi ki adrì áyi mìlanzìlanzi kisú dhi bvó. Àngyá ko, Yésu nda dhya láti nzilepi àyi dré lídrì kisúzó dhi 'i.

¹¹ Di Yésu adrélèpi móndí ki 'o atsálé lólo nda, tùmání móndyá dré 'òle atsálé lólo dhi fbe dhi ki Atá àlo kwákwá. Ásà dhi, akódhi adré àyi ki zi áyi adrúpi i ró kanyò àko. ¹² Tàko ko, tà dhi:

«Á! Gìká, má ni ámi tà longó áma adrúpi i dré.

Má ni ámi rú bha kùle àyi ru kimóbhá nda i kòfalé.»^j

¹³ Tà kpà dhi:

«Má ni áma tà ka'ika'i bha Gìká léna.»

Tà kókpà dhi:

«Ma kònìdhi, tùmání ànzi Gìká dré afèle má dré dhi fbe.»^k

¹⁴ Di ànzi nda ì dré adrélé rúbhá fbe ìndì kàrí fbe dhi sè dhi, Yésu ni tàndì atsá tá kpà móndí ro àyi tíni. 'O tá kònini, kitswálé áyi dràma sè dhi, í kòpfuró Dzàborò adrélèpi tá rìnyí dràdrà àdhya fbe dhi ni tà, ¹⁵ ìndì í kòtrìró móndyá tíí adrèbhá tá

ⁱ2:8 À kònò Longó i 8:5-7.

^j2:12 À kònò Longó i 22:23.

^k2:13 À kònò Èsáyà 8:17-18.

àyi ki lókyá wáyi sè màràbà i ró dràdrà ròma sè dhi i be dhi bvó.

¹⁶Tà bàti ró dhi, akódhi atsá ángéló ki ledé kòdhya ko. Be ró dhi, atsá ína Àbàràrà ni ànzì ki ledé kòdhya. ¹⁷Ásà dhi, adrè tá lèà dhi, akódhi kàtsá áyi adrúpi i t́ni tà t́tí i sè, kàtsáró àyi ki kòwánà kàdrì kitswálépi àyi ki kizà bha ìndì kitswálépi adrélé ka'ile dhi ró Giká kandrà, kò'oró tà t́tí dhi i mómndí ki tàkonzì trizo be dhi bvó. ¹⁸Tàko ko, akódhi ni tàndì nya tá kizà, tà dré tá adrérà'a áyi tabhì dhi 'á. Ásà dhi, a ni kitswá mómndyá tà dré adrélé tabhìle dhi ki ledé bwà.

3

Yésu kàdrì Mósè ni lavú

¹Di áma adrúpi Giká dré azilé adrélé mómndyá lólo ína i ró ni i, m̀ kisù r̀ Yésu nda ni tà ká. Akódhi, àpóstolò ìndì kòwánà kàdrì mà dré ka'ile bàti gò, adrézó tà ni ni longó dhi 'i. ²Akódhi 'o tá tà t́tí Giká áyi z̀lepi dhi dré bhàle í drígá dhi i, ngóro Mósè dré kpà tà t́tí Giká ni dzó na bhàle í drígá dhi ki 'òle dhi t́ni. ³Di, Yésu kitswá ína l̀indrì kàdrì sè Mósè ni lavú, ngóro dhya adrélépi dzó si dhi dré adrélé l̀indrì íbe kàdrì, dzó síle nda àdhya ni lavú dhi t́ni. ⁴Tàko ko, dzó t́tí dhi i dré dhi, dhya àyi ki sibhá dhi i be. Di, dhya ngá t́tí dhi ki sílepi dhi, Giká 'i. ⁵Mósè àdhya ró dhi, kitswá tá Giká dré ka'ile ngóro màràbà í dré bhàle áyi dzó na dhi ró gò, dré tà Giká dré lèle tàle lókyá adrélépi al̀ile dhi sè dhi ki longózó. ⁶Di, Krísto àdhya ró dhi, kitswá ína Giká dré ka'ile ngóro áyi Mvágó í dré bhàle áyi dzó dr̀ile dhi ró. Áma Giká ni dzó nda 'i, mà kàdré tròle tà mà dré ka'ile bàti gò, adrézó m̀ bha ásà, ìndì adrézó dr̀ bha kuru ásà dhi rú dhi.

Àma ki togó 'òma tombálé ko dhi

⁷Di ásà dhi, ngóro Tirí Lólo dré adrélé tàle Giká ni Kúlí na dhi t́ni:

«Ándrò dhi, m̀ kòyi Giká ni kúlí dhi,

⁸m̀ kò'o àmi ki togó tombálé ko.

M̀ kò'o ngóro àmi ki tábhí kya t́ni ko,

lókyá ì dré tá ligírà'a má rú, ìndì ì dré tá áma tabhírà'a duku na dhi 'á.

⁹Kònàle dhi, ì tabhì tá ma, áma togó vwàvwà tabhìzo,

tágba ì dré tá tà tíí má dré 'òle dhi kì nòzo kóná nyadhi-rì dhi.

¹⁰ Ásà dhi, áma togó dré aswázó mónnyá lókyá nda 'á dhi ì rú.

Dì má dré tazoá dhi: «Ĭ adré ngbú àyi kì togó tayí adrélé vwàle má rúsè
vwàvwà.

Ĭ nì kpà áma láti lebèle ko.»

¹¹ Dì má dré mòmndrà sizo togóaswa dré, tazoá dhi:

«Àyi nda ì kitswá tàdzí fìle àrà adrézó lovólé má be dhi léna ko!»¹

¹² Dì áma adrúpi ì, mì kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kàdréró togó kònzi, adrélépi Gìká lídrì ro dhi nì ka'ì ko gò, adrézó áyi alá akódhi rú dhi fbe ko. ¹³ Be ró dhi, mì kàdré ru timbà àmi kòfalésè àmi kì tà ka'ìka'ì na kítú àlo àlo tíí ì sè, àmi kì àlo kòtayíró ì tàkonzì dré litílé gò, áyi togó 'òzo tombálé Gìká rú dhi ko. Lè mì kàdré 'òá kònini, à dré rè dhu adrerà'a kítú nda nì zi «Ándrò» dhi 'á. ¹⁴ Tàko ko, àma Krísto nì arúpi 'ì bàti, mà kàdré tròle gígí ro tà mà dré ka'ìle drìdrì dhi rú, tsàle byá àma kì lókyá nì kùdù na dhi. ¹⁵ Ngóro Gìká nì Kúlí dré adrélé tàle dhi tíni:

«Ándrò dhi, mì kòyi Gìká nì kúlí dhi,

mì kò'o àmi kì togó tombálé, ngóro àmi kì tábhí ì dré tá 'òle ì dré ligírà'a Gìká rú dhi tíni ko.»^m

¹⁶ Dì àyi Gìká nì kúlí yibhá gò, ì dré ligízó akódhi rú nda ì tá àdhibhá 'ì? Àyi nda ì tá zakó mónnyá tíí Mósè dré tá adrìle apfòzo àyi fbe Èzèpètò lésè dhi 'ì?

¹⁷ Dì Gìká nì togó aswá tá kóná nyadhi-rì dhi àdhibhá ì rú? Àyi nda ì tá zakó mónnyá tàkonzì 'obhá gò, ì dré ledhézó todràle duku na dhi 'ì? ¹⁸ Dì Gìká sè tá mòmndrà àdhibhá ì dré tazoá dhi, ì kitswá tàdzí fìle àrà adrézó lovólé í be dhi léna ko dhi? Àyi nda ì tá zakó mónnyá akódhi nì kúlí gabhá 'òle dhi 'ì? ¹⁹ Dì mà adré nòá dhi, àyi nda ì kitswá tá fìle àrà adrézó lovólé nda léna ko, ì dré Gìká nì ka'ìle ko dhi sè.

---

¹3:11 À kònò Longó ì 95:7-11.

^m3:15 À kònò Longó ì 95:7-8.

Àrà adrézó lovólé Gìká be dhi

¹ Dì Gìká lazí tà tayílé àma dré, tàzoá dhi, mà ni kitswá file àrà adrézó lovólé í be dhi léna. Ásà dhi, mì kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòtayíró lókyá fizo àrà nda léna dhi lapálé ko. ² Tàko ko, à longó Rúbí Tani àma dré yìle, ngóro Ìsèrélè ànzi nda kya tíni. Dì, rúbí ì dré yìle nda ledé tá ína àyi ko. Àngyá ko, ì yi tá rúbí nda kisúlé tà ka'ika'ì sè ko. ³ Dì, àma rúbí nda ni ka'ìbhá dhi ì, mà adré àmakya file àrà adrézó lovólé nda léna. Kàdré àrà nda ni tà sè dhi, Gìká tà dhi:

«Dì má sì tá mònдрà togóaswa dré, tàzoá dhi:

«Ì kitswá tàdzí file àrà adrézó lovólé má be dhi léna ko!»ⁿ

Gìká tà tá tà nda kònini, tágba dré tá áyi àzì 'òzo akílé kídhólé í dré bvò bhàrà lésè dhi. ⁴ Tàko ko, à tisì tà kítú ni nzi-drì-rì ni tà dri, Gìká ni Kúlí na dhi kònini: «Kítú ni nzi-drì-rì sè dhi, Gìká dré lovózo àzì tíí í dré tá 'òle dhi ì sè.»^o ⁵ Dì akódhi ni Kúlí nda adré kpà tàà dhi: «Ì kitswá tàdzí file àrà adrézó lovólé má be dhi léna ko.»

⁶ Dì tayí dhu rè lókyá móndí àruka ì dré kitswázó file àrà adrézó lovólé nda léna dhi. Àngyá ko, móndyá atú Rúbí Tani yìbhá nda ì fì tá àyikya àrà nda léna ko, ì dré kúlí nda ni ka'ìle 'òle ko dhi sè. ⁷ Dì kóná bí lókyá nda àmvolésè dhi, Gìká dré gòzo tódhyá kítú àzya bha, kítú nda ni zizo «Ándrò» gò, dré longózoá Dàwídi tí ngóro tisìle kònwa dre dhi tíni:

«Ándrò dhi, mì kòyi Gìká ni kúlí dhi,

mì kò'o àmi kì togó tombálé ko.»^p

⁸ Tàko ko, Yòsúwà kò'o tá kó rè móndyá nda ì file àrà adrézó lovólé nda léna lí dhi, kònò Gìká gò tá kítú àzya adrézó file lána dhi ni tà ta ko. ⁹ Dì ásà dhi, tayí dhu rè àrà móndyá Gìká àdhya ì dré kitswázó lovólé lána sàbátù ni tà àdhya tíni

---

ⁿ4:3 À kònò Longó ì 95:11.

^o4:4 À kònò Kídhoma 2:2.

^p4:7 À kònò Longó ì 95:7-8.

dhi. ¹⁰ Àngyá ko, dhya ángùdhi fìlepi àrà adrézó lovólé Gìká be nda léna dhi, adré kpà lovólé áyi tándi ni àzì sè, ngóro Gìká dré lovólé áyi àzì sè dhi tìni. ¹¹ Adré di lèá dhi, mà kò'o tà tíí dhi i kitswázó fìle àrà adrézó lovólé nda léna, dhya àlo àma kòfalé dhi kògàro Gìká ni kúlí gò dhèzo Ìsèrélè ànzi nda kya tìni ko.

¹² Tàko ko, Gìká ni kúlí lídrì ro, ìndì adré tà 'o rìnyí sè. Kúlí nda tsi, sápi sí lìtsi be rì dhi ni lavú byá. Adré fìle mómí léna tsàle byá àrà akódhi ni tà kisùkisù lanzízó togó ni be dhi na. Adré fìle tsàle byá àrà akódhi ni fà ki lanzízó fà ni ni dò be dhi na. Adré tà akódhi dré adrélé kisùle dhi ki bvó lanzí, tà dré adrélé lèle 'òle dhi fbe. ¹³ Ngá àlo ngá tíí Gìká dré bhàle dhi i kòfalé dhi kitswá áyi zu akódhi mìlésè bwà ko. Ngá tíí dhi i ngádra 'á, dhya mà dré dra àma ki tà tíí dhi ki tàzo akódhi kandrà nda mi.

Yésu, àma ki kòwánà kàdrì lavúlé dhi 'i

¹⁴ Di ásà dhi, mà kàdré tròle gígí ro tà mà dré ka'ile bàti gò, adrézó longóá dhi rú. Tàko ko, àma kòwánà kàdrì lavúlé, fìlepi bhù na tsàle byá Gìká ni tándi véna dhi fbe. Akódhi nda, Yésu, Gìká ni Mvágó 'i. ¹⁵ Àma ki kòwánà kàdrì nda, mómí kitswálépi kizà do áyi togó na àma ki tà yàyà ki tà sè bwà ko dhi 'i ko. Be ró dhi, àma ki kòwánà kàdrì nda ína dhya tà tíí dhi ì dré tabhìle àma tìni gò, dré ína tàkonzì 'òzo ko dhi 'i. ¹⁶ Di tà mà dré ka'ile bàti nda sè dhi, mà kàdré àma ki kisí ànyi Gìká ni lírìrà adrézó òpì nya áyi togó tani sè dhi làga, kàdréro àma ki kizà bha, adrézó áyi togó tani bha àma rú, kitswázó àma ki ledé lókyá kitswálépi àma sè dhi sè be dhi bvó.

5

¹ Kòwánà kàdrì ángùdhi mómí ì dré adrélé kipèle dhi, ì adré kipèá kitswálé áyi totó àyi ki kòfalé 'á Gìká be, adrélé ngá fe ìndì mòbòmà fe akódhi dré àyi ki tàkonzì ki tà sè. ² Kòwánà kàdrì nda ni kitswá tà 'o togó yàyà sè mómíyá tà nibhá ko, àyi ki tayíbhá lítílé dhi i dré, áyi tándi ni tà dré kpà adrélé yàyà dhi sè. ³ Di akódhi ni tà yàyà nda sè dhi, lè kàdré ngá fe mòbòmà ro áyi tándi ni tàkonzì ki tà

sè, adrézó kókpà fèá mómí ki tàkonzì ki tà sè. ⁴Dhya àlo kitswá áyi tàndi ni bha adrélé kòwánà ro lindrì kisúzó ásà dhi ko. Gìká kitswá ngbà 'í mómí ki zi adrélé àzí nda ni 'o dhi nì, ngóro dré Àrónà ni zìle dhi tìni.

⁵Kókpà kòdhi tìni, Krísto bhà tá áyi tàndi adrélé kòwánà kàdrì ro mìlanzìlanzi kisúzó ásà dhi ko. Be ró dhi, Gìká zì tá akódhi nì gò, tàzoá drá dhi:

«Mì áma Mvágó 'í. Àndrò dhi, má ti mì ma.»^q

⁶Tà kpà áyi Kúlí na dhi:

«Mì kòwánà kàdrì 'í kóná vèsè kólyá, ngóro Mèlikìsèdéké tìni.»^r

⁷Lókyá Yésu nda dré tá adrèrà'a bvò dri dhi 'á dhi, zi tá tà Gìká tí, adrézó ngòle kúlí 'u'ù sè àwó íbe dhya kitswálépi tá akódhi ni apá dràdrà lésè nda rú. Dì Gìká dré akódhi ni yìzo, dré áyi bhàle Gìká ni rìnyí zàle dhi sè. ⁸Tágba akódhi dré tá adrézó Gìká ni Mv'á 'í dhi, lè tá kònì Gìká ni kúlí ka'ìle 'òle dhi be, kizà í dré nyàle dhi sè. ⁹Dì Gìká kò'o akódhi ni tà kitswálé títí dre dhi, akódhi dré atsázó dhya adrélépi lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe mómíyá títí adrèbhá áyi kúlí ka'ì 'òle dhi ì dré dhi ró. ¹⁰Àngyá ko, Gìká bhà akódhi adrélé kòwánà kàdrì ro ngóro Mèlikìsèdéké tìni.

Àma ki tà ka'íka'í tayíma ko dhi

¹¹Àma tà íbe bí tàle tà nda ì dri. Dì, tà nda ki àndu ngìma àmì dré dhi kòkóròko. Tàko ko, mì adrè tà yi nìle mbèlè ko. ¹²Lókyá lavú dre tò kidhólé kítú mì dré Yésu ni ka'izo dhi sè, atsálé nyànomvá kònìdhi. Lè tá dhi, mì kàtsá tà tadhábhá ì ró dre. Dì, adrè lèá dhi, à kògò Gìká ni kúlí ni tà adrélé tadhálé drìdrì dhi ki tadhá tódhyá àmì dré. Lè à kàdré bàsú fe àmì dré kòdhya, mányàngá tòmbátòmba 'í ko. ¹³Dhya ángùdhi adrélépi ngbà 'í bàsú mvu dhi dhu rè mvámvá 'í. Akódhi nì rè tà adrélé tadhálé tà gyǎgya dri dhi ì ko. ¹⁴Dì, mányàngá tòmbátòmba dhi ína mómí lí'wábhá dre dhi ì dré. Áyi nda ì adrè ngbú adrélé nyàá atsázó tògyabhá ro, ì kòkitswáro tà dóro ki ni lanzíle tà kònzi íbe.

---

^q5:5 À kònò Longó ì 2:7.

^r5:6 À kònò Longó ì 110:4.

6

¹ Di àsà dhi, lè mà kòtayí tà adrélé tadhálé drìdrì Krísto ni tà sè dhi i gò, adrézó tà adrèbhá mómí ki 'o li'wálé àyi ki tà ka'ika'lì na dhi ki tadhá kòdhya. Lè mà kògò tódhyá dzó ni pá bha, adrézó tà adrélé tadhálé drìdrì kòni ki tadhá ko: dhyá ki togó ladzama tà adrèbhá dhyá ki dri lèle dràdrà kisú dhi ki tà sè dhi, Gìká ni ka'lìma, ² tà tadhálé bàtísimò twátwa dhi ki tà dri dhi i, drígá bhàma mómí i dri dhi, mómíyá dràbhá dre dhi ki ngàma dràdrà 'ásè dhi, ìndì mómí ki tàbvó Gìká dré dra tàle kitswálé kóná vésè kólyá dhi. ³ Gìká kòlè dhi, mà ni 'òà kònìni.

⁴ Kàdré di mómíyá dhebhá àyi ki tà ka'ika'lì tayí dhi ki tà sè dhi, à ni kitswá àyi ki adrì agòle àyi ki togó ladzá tódhyá dhi ngíníngíni ró? Tàko ko, àyi nda ì kisú tá Gìká ni ngádra ngá kazá àyi ki togó na dhi 'í. Ì tabhì tá tà tani dré afèle àyi dré bhù lésè dhi 'í. Ì kidhó tá adrélé Tirí Lólo ni tà ni 'í. ⁵ Ì tabhì tá Gìká ni kúlí gò, ì dré nìzoá tàle dhi, kúlí nda dóro dhi 'í. Ì kidhó tá kpà adrélé rìnyí lókyá adrélépi alìle dhi àdhyá ki ni dhi 'í. ⁶ Di tà nda kòdhi i àmvolésè dhi, ì kòdhe àyi ki tà ka'ika'lì tayí dhi, à kitswá àyi ki adrì agòle àyi ki togó ladzá tódhyá dhi bwà ko. Tàko ko, ì adré àyikya gòle Gìká ni Mvágó ni tidí tódhyá fa kipakipa dri, adrézó kanyò fe akódhi dré mómíyá títí i mi.

⁷ Bvò adrélépi kozya adrélépi dhìle í dri rà dhi ni se gò, adrézó ngá 'o kàle bí dhya bvò nda ni 'àzo àyi dré dhi i dré dhi, adré tà tani kisú Gìká vélésè. ⁸ Di, bvò adrélépi kùtsí ki 'o apfòle mbì wàyá íbe dhi, atsá ína ngá àngyá ro gò, Gìká dré adrézó 'òle bvò nda ni tatrí. Kùdù ro dhi, a ni zàá vèle àtsí sè.

⁹ Di, áma arúpi má dré lèle tò ni i, tágba mà dré adrézó tà ta kònìni dhi, mà adré ka'íá dhi, mì ni àmìkya tà tani lavúlé dhi ki kisú, tùmání lídrì kóná vésè kólyá dhi be. ¹⁰ Tàko ko, Gìká ngbú gyǎgya. Kitswá àzì dóro mì dré 'òle dhi ki tà tivì ko. Kitswá kpà lèle mì dré tadhálé í dré, tà mì dré 'òle ìndì mì dré adrélé 'òle àyi mómíyá lólo i dré dhi i sè dhi ni tà tivì ko. ¹¹ Di mà adré lèá dhi, àmì àlo àlo títí dhi i mì kàdré dhu rè tà 'o togó be àtsi ró kònìni tsàle kùdù na, mì kòkisúró tà mì dré adrézó mì bha àsà dhi i kitswálé títí be dhi bvó. ¹² Mà adré lèá dhi, mì kàtsá tòbvo ró ko, be ró dhi, mì kàdré àmìkya tà 'o ngóro mómíyá adrèbhá tà Gìká dré

lazílé dhi ki kisú àyi ki tà ka'ika'i sè ìndì àyi ki togó vwàvwà sè dhi kya tíni.

Tà Gìká dré lazílé dhi kitswá tàdzí ru ladzá ko

¹³ Lókyá Gìká dré tá adrérà'a tà lazí Àbàrààmà dré dhi 'á dhi, sè tá mòndrà tadházóá dhi, í ni tà í dré lazílé nda ni 'o bàti. Dhya kàdrì akódhi ni lavúlépi, dré tá kitswázó mòndrà nda ni si rú ni sè dhi tá yókódhó. Dì Gìká sè tá mòndrà nda àyi tàndi ni rú sè, ¹⁴ tazoá dhi:

«Tà bàti ró dhi, má ni tà tani bha mí dri.

Má ni kpà ámi sùrú 'o lizólé zyandre ró.»^s

¹⁵ Dì Àbàrààmà kòletè tà nda togó vwàvwà sè dre dhi, dré tà Gìká dré lazílé nda ni kisúzó.

¹⁶ Mòndí ì kàdré mòndrà si dhi, ì adrè sàà mòndí kàdrì àyi ki lavúlépi dhi ni rú sè. Dì mòndrà nda adrè tà ì dré tàle dhi ni 'o adrélé ru totó tātā, adrézó káyi títi dhi ki 'o akílé. ¹⁷ Dì Gìká sè tá kpà mòndrà tà í dré lazílé nda ni 'òzo adrélé ru totó tātā, ìndì tadházóá mòndyá adrèbhá tá 'òle tà lazílé nda ni kisú dhi ì dré dhi, tà í dré kisùle 'òle nda kitswá tàdzí ru ladzá ko. ¹⁸ Dì Gìká 'o tá tà rì kitswábhá ru ladzá ko dhi ì. Kitswá kpà ína kinzò ta tàdzí ko. 'O tá kònìni, kitswázó àma àma ki zubhá í léna dhi ki timbà àma ki tà ka'ika'i na, mà kàdréro tròle gígí ro tà mà dré adrézó mì bha ásà dhi rú. ¹⁹ Tà mà dré adrézó mì bha ásà nda adrè àma ki 'o adrélé àma ki totó tātā, tà àlo kòkitswáro àma ki tà ka'ika'i kizí ko dhi bvó. Tà mà dré adrézó mì bha ásà nda adrè kpà àma ki 'o lavulé kítá 'ìle tépelò bhù àdhyà ni 'a lakízó dhi 'ásè, adrélé fìle Àrà lólo lavulé dhi na. ²⁰ Yésu ni tàndi fì àrà nda na àma kandrána àma ki tà sè dre. Tàko ko, akódhi atsá kòwánà kàdrì ro kóná vésè kólyá Mèlikisèdéké tíni.

7

Mèlikisèdéké kòwánà kàdrì 'i

¹ Mèlikisèdéké nda tá ópí kàdrì bhàandre Sàlémà àdhyà drìle dhi 'i, ìndì kòwánà

---

^s6:14 À kònò Kìdhoma 22:16-17.

Giká kurú na bhù na dhi àdhyà 'i. Àbàràrà dré tá adrérà'a agòle àdzú dré tá ópí ki lavúzó dhi lésè dhi 'á dhi, Mèlikìsèdékè nda lì tá ru kisú akódhi be gò, dré tà tani bhàzo dríà. ² Di Àbàràrà dré ngá títí í dré tá adólé àdzú nda lésè dhi ki dímè fèzo akódhi dré. ¹ Rú Mèlikìsèdékè kòdhi adré zyà lèà tàle dhi «ópí tà gyăgya àdhyà». Kòdhi ìbe dhi, akódhi ni rú «ópí Sàlémà àdhyà» nda adré lèà tàle dhi «ópí tà kìdríkìdri àdhyà». ^u ³ Akódhi atá àko, andre àko, ìndì sùrú kómvo àko. Akódhi ni kìdhoma yókódhó, akódhi ni lídrì ni kùdù kpà yókódhó. Akódhi Giká ni Mvâ tîni, ìndì adré adrélé kòwánà kàdrì ro kóná vèsè kólyá.

⁴ Mî kisù rè ngalè Mèlikìsèdékè nda ni tà tá kàdrì ngîni ya dhi ká! Ndîndî àma ki tábhí Àbàràrà ni tàndi fè tá ngá títí í dré tá adólé àdzú lésè dhi ki dímè akódhi dré. ⁵ Mósè ni tâtítrí kúlí adré lèà dhi, Lévi ànzi bhàle adrélé kòwánà ì ró dhi ì kàdré àyi ki adrúpi Ìsèrélè ànzi ró dhi ki ngá títí dhi ki dímè lokó àyi drígàsè, tágba àyi nda ì dré kpà adrézó Àbàràrà ni ànzi 'i dhi. ⁶ Di, tágba Mèlikìsèdékè nda dré angázó Lévi ni sùrú lésè ko dhi, kisú tá ìna Àbàràrà ni dímè akódhi drígàsè. Gò dré tà tani bhàzo dhyà Giká ni lazikúlí ki kisúlèpi nda dri. ⁷ Ngóro mà dré ñile be dhi tîni dhi, dhyà adrélèpi tà tani bha dhi kàdrì, dhyà adrézó tà tani bha dríà dhi ni lavú.

⁸ Lévi ànzi adrèbhá dímè kisú nda ì àyikya mómí adrèbhá dràle dràdrà dhi 'i. Di, Mèlikìsèdékè dímè kisúlèpi nda ìna dhyà Giká ni Kúlí dré adrézó tàá dhi, akódhi lídrì ìbe kóná vèsè kólyá dhi 'i. ⁹ À ni kítswá ndîndî tàá dhi, Lévi ànzi adrèbhá dímè kisú nda ì fè tá àyi ki tàndi ki dímè Mèlikìsèdékè dré àyi ki tábhí Àbàràrà ni láti 'ásè. ¹⁰ Tàko ko, lókyá Mèlikìsèdékè dré tá Àbàràrà ni dímè kisúzó dhi sè dhi, Lévi tá rè dhu àyi tábhí Àbàràrà ni rúbhá na be.

Yésu kòwánà kàdrì 'i Mèlikìsèdékè tîni

¹¹ Tâtítrí kúlí Giká dré tá fèle Ìsèrélè ànzi ì dré dhi adré áyi totó, tà Lévi ànzi adrèbhá kòwánà ì ró dhi ì dré adrélé 'òle dhi ì dri. Di kòwánà nda ì kòkítswá tá tà

'7:2 «Dímè» kònèdhi, dhyá ki ngá títí adrélé kisúlé, lanzílé 'a be mudrí dhi ki àlo adrélé fèle Giká dré dhi 'i.

^u7:2 À kònò Kìdhoma 14:17-21.

'o kitswálé tíí Giká mìlésè 'í dhi, lè tá akódhi kògò dhya àzya bha adrélé kòwánà ro ngóro Mèlikìsèdéké t́nì, di ngóro kòwánà angábhá Àrónà ni sùrú lésè dhi ì t́nì ko dhi àdho tà sè? ¹² Tàko ko, à kòladzá kòwánà ki tà dhi, adré kpà lèá dhi, à kòladzá t́t́ŕt́ŕ kúlí. ¹³ Àma ki Mírì mà dré adrézó tà kòdhi ki ta dhi angá tá ína sùrú twá lésè. Dhya àlo sùrú nda lésè dhi 'o tá àzì àlètárì làga kòwánà ro t̀d̀zì ko. ¹⁴ Àngyá ko, mà nì tàle dhi, àma ki Mírì nda angá tá Yúdà ni sùrú lésè dhi be. Mósè tà tá tà àlo sùrú nda ni tà dri ko, dré tá adrérà'a kòwánà ki tà ta dhi 'á.

¹⁵ Tà mà dré adrélé tàle kòdhi ì atsá véle ngádra 'á tà kònìdhi sè: Kòwánà àzya làsú be Mèlikìsèdéké t́nì dhi apfò dre. ¹⁶ Akódhi nda atsá kòwánà ro, ngóro tòlì dré adrélé tàle móndí ki sùrú kómvo ki tà sè dhi t́nì ko. Be ró dhi, atsá ína kòwánà ro, dré adrélé rinyí fbe adrézó lídrì ro kóná vésè kólyá dhi sè. ¹⁷ Tàko ko, Giká ni Kúlí adré tàà dhi:

«Mì kòwánà 'ì kóná vésè kólyá, ngóro Mèlikìsèdéké t́nì.»^v

¹⁸ Di Giká bhà tá tòlì àku dhi gàrà dri, tòlì nda dré tá adrélé rinyí àko ìndì tà àko dhi sè. ¹⁹ Àngyá ko, Mósè ni t́t́ŕt́ŕ kúlí kitswá tá ína tà àlo 'o kitswálé tíí bwà ko. Di, nyànomvá dhi, Giká bhà tà dóro tà àku nda ni lavúlèpi, mà dré adrézó mì bha ásà dhi dre gò, mà dré adrézó àma ki kisí ànyi akódhi làga tà nda sè.

²⁰ Kòdhi fbe dhi, Giká sè kpà mòndrà tà nda ni bhàzo. Móndí àruka ì atsá tá kòwánà ì ró mòndrà àko. ²¹ Di, Giká bhà ína Yésu atsálé kòwánà ro mòndrà sè, tàzoá drá dhi:

«Mírì sè tá mòndrà, ìndì kitswá áyi kúlí ladzá ko:

«Mì, kòwánà 'ì kóná vésè kólyá.»^w

²² Di ásà dhi, Yésu atsá ína dhya adrélèpi tà dóro lavúlé Giká dré bhàle ru yìzo móndí fbe dhi ni 'o adrélé ru totó t̀t̀t̀ dhi ró.

²³ T́t́ŕt́ŕ kúlí zàle dhi, móndí bí dhi ì atsá tá kòwánà ì ró, dràdrà dré tá adrélé àyi ki àzì kikí dhi sè. ²⁴ Di, Yésu adré ína àzì 'o kòwánà ro kóná vésè kólyá, dré adrélé lídrì fbe kóná vésè kólyá dhi sè. ²⁵ Di ásà dhi, akódhi ni kitswá móndyá

---

^v7:17 À kònò Longó ì 110:4.

^w7:21 À kònò Longó ì 110:4.

adrébhá alìle Gìkà vélé í sè dhi kì tídrí kítswálé tíí, í dré adrélé ngbú lídrì fbe adrézó tà zi Gìkà tí àyi dré dhi sè.

²⁶ Dì Yésu nda, kòwánà kàdrì kítswálépi tíí àma sè dhi 'i. Àngyá ko, akódhi lólo, tà àko í rú, ìndì tàkonzì àko. Gìkà bhà kpà akódhi twá tàkonzìbhá í rúsè gò, akódhi ni tingázó zá kuru bhù kì lavú. ²⁷ Dì, akódhi adré ína tà 'o ngóro kòwánà kàdrì àruka kya tíni ko. Tàko ko, kítú àlo àlo tíí í sè dhi, àyi nda ì adré mòbòmà fe àyi kì tàndì kì tàkonzì kì tà sè 'íká, gò ì dré kpà adrézó fèá mómí kì tàkonzì kì tà sè ndò. Dì, akódhi fè ína í mòbòmà ro ngbà 'í vèsè àlo mómí kì tàkonzì kì tà sè dre. ²⁸ Tàtrítrí kúlí adré mómí adrébhá tà fbe yàya dhi kì bha adrélé kòwánà kàdrì í ró. Dì, mòmà Gìkà dré sìle tàtrítrí kúlí nda ni fèma àmvolésè dhi, bhà ína Gìkà ni Mvágó adrélé kòwánà kàdrì kítswálépi tíí dhi ró, adrélé kóná vèsè kólyá.

8

Yésu, kòwánà kàdrì tà tídhí Gìkà dré bhàle ru yìzo mómí fbe dhi ni tà sè dhi 'i

¹ Tà kàdrì mà dré adrélé tàle dhi, tà kònìdhi 'i: Àma kòwánà kàdrì làsú be kònìni nda fbe. Akódhi nda lírì adrélé Gìkà múrúngú dhi ni lírìrà òpì àdhyà ni dríágó lésè bhù na. ² Kònàle dhi, adré Gìkà ni tà 'o àrà lólo adrézó akódhi ni líndrì bha lána dhi na. Àrà nda, tàbèrènákolò tàndì Mírì dré ledélé nì, mómí ì dré ledélé ko dhi 'i.

³ Kòwánà kàdrì tíí adrélé bhàle dhi í, à adré àyi kì bha adrélé ngá fe ìndì mòbòmà fe Gìkà dré. Adré dì lèá dhi, àma kì kòwánà kàdrì kàdré kpà ngá fbe fèle Gìkà dré. ⁴ Kònò akódhi nda kàdré tá kònwa bvò dri dhi, kítswá tá ndìndì adrélé kòwánà ro ko. Tàko ko, kòwánà adrébhá ngá fe Gìkà dré ngóro tàtrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi tíni dhi í be. ⁵ Àyi nda ì adré àyi kì àzì 'o kòwánà í ró ngá líndrì adrébhá ngá tàndì bhù na dhi kì tadhá dhi í sè. Ásà dhi, lókyá Mósè dré tá adrérà'a 'òle tàbèrènákolò ledé dhi 'á dhi, Gìkà lazí tá tà akódhi dri, tàzoá dhi: «Mí kònò dóro, mí kòledé ró ngá tíí dhi í làsú be ngóro má dré tadhále mí dré

kòngó drìna dhi tìni.»^x ⁶ Dì, nyànomvá dhi, àzì Yésu dré kisúlé kòwánà àdhya ró dhi ína kàdrì àyikya ki lavú byá. Tàko ko, akódhi adré áyi totó tà 'o mómí ki kòfalé 'á Gìká be, tà tídhí Gìká dré bhàle ru yìzo àyi íbe dhi ni tà sè. Tà tídhí ru yìzo nda kpà kàdrì, tà àku ru yìzo dhi ni lavú. Kòdhi íbe dhi, lazikúlí tà tídhí ru yìzo nda dré adrézó áyi totó dríá dhi i kókpà kàdrì, lazikúlí àku dhi ki lavú.

⁷ Kònò tà àku Gìká dré tá bhàle ru yìzo mómí íbe nda kàdré tá dóro kitswá lé tíí dhi, tà adrézó àzya ni ni bha àrà ni 'á dhi ni tá adré yókódhó. ⁸ Dì, Gìká kisú tá ína tà kònzi áyi mómíyá i véna gò, tàzoá dhi:

«Mírì tà dhi: Mì yi rè ká! Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi,
má ni tà tídhí ru yìzo tódhyá Ìsèrélè ànzi íbe, ìndì Yúdà ànzi íbe dhi ni bha.

⁹ Tà tídhí ru yìzo nda kitswá adrélé ngóro tà àku má dré tá bhàle ru yìzo àyi ki tábhí íbe dhi tìni ko.

Lókyá nda kònàdhi sè dhi, má ru tá àyi ki drígá gò, àyi ki adrìzo apfòle
Èzèpétò lésè.

Dì, ì ka'ì tá àyikya tà má dré bhàle ru yìzo àyi íbe nda ni lebèle ko.

Gò má dré gòzo véle àyi ki tà kisù ko.

¹⁰ Dì, Mírì tà dhi: Lókyá adrélépi alìle dhi sè dhi,
tà tídhí má dré dra bhàle ru yìzo tódhyá Ìsèrélè ànzi íbe nda, tà kònìdhi 'ì:

Má ni áma tátítrí kúlí bha àyi drìna,

kúlí nda ki tisìzo àyi ki togó na.

Má ni mána adré àyi ki Gìká ro,

ìndì ì ni àyikya adré áma mómíyá i ró.

¹¹ Dhya àlo kitswá gòle áyi àzya 'ì yà, kó ngalè áyi adrúpi 'ì yà dhi ni tadhá,
tàzoá dhi <Mí kònì Mírì> dhi ko.

Tàko ko, àyi nda ki tíí áma ni,

kidhólé mómí tàko lavúlé àyi kòfalé dhi rú, tsàle mómí kàdrì lavúlé dhi rú.

¹² Àngyá ko, má ni àyi ki tà kònzi ki tri.

---

^x8:5 À kònò Pfòma 25:40.

Má kitswá gòle véle àyi kɪ tákonzì kɪ tà kisù ko.»^y

¹³ Dì Giká dré tà ru yìzo nda kòdhi ni zìle «tídhí ro» dhi sè dhi, kòdhi adré tadhá dhi, akódhi bhà tà àku ru yìzo nda gàrà dri dre. Tà bhàle gàrà dri adrélépi kpà agàle dhi, adré 'òle tavìle.

9

Tòlí àku adrézó Giká ni lindrì bha ásà dhi i

¹ Tà àku Giká dré tá bhàle ru yìzo Ìsèrélè ànzi ìbe nda tá tòlí adrézó Giká ni lindrì bha ásà dhi ìbe, tùmání àrà lólo bvò dri adrézó akódhi ni lindrì bha lána dhi be. ² Dì à ledé tá tàbèrènakòlò, 'a ni ni lakízó 'a be rì. À zi tá 'a ni ni àlo kèle nda ni rú «Àrà lólo dhi». Àrà nda léna dhi, à bhà tá ngá adrézó àtsí tosó sílá dhi, mísá àlo dhi, ìndì mápà fèle Giká dré dhi ìbe. ³ Kítá 'ìle tàbèrènakòlò nda ni 'a lakízó dhi àmvolésè dhi, 'a ni ni rì rú zìle «Àrà lólo lavúlé dhi» tá be. ⁴ Àrà nda léna dhi, à bhà tá àlètárì ledélé órò sè adrézó béndélé za Giká dré driá dhi, ìndì kpúkúbhú rúbhá ni ni ndryàzo títi órò sè, tà Giká dré tá bhàle ru yìzo móndí ìbe nda àdhyà be. Kpúkúbhú nda léna dhi, à bhà tá lidrì ledélé órò sè mánnà ìbe í léna dhi, kùtù fa Àrónà àdhyà bí àlú ì dré topfòzo driá dhi, ìndì kírà tátírí kúlí tisìzo àyi dri, adrèbhá tà Giká dré tá bhàle ru yìzo móndí ìbe nda ni tà tadhá dhi ìbe.

⁵ Kpúkúbhú nda drìle dhi, à bhà tá kèrùbímà adrèbhá Giká ni adrema mìlanzìlanzì ro dhi ni tadhá dhi i. Kèrùbímà nda kɪ kupfú i zàle dhi, àrà adrézó móndí kɪ tákonzì tri dhi tá be. Dì, nyànomvá dhi, mà kitswá tà nda kòdhi kɪ àndu ngi mibhalé tí bwà ko.

⁶ À kòtobhà ngá títi nda i tàbèrènakòlò nda léna kònini dre dhi, kòwánà ì adré tá fìle kítú àlo àlo títi i sè 'a ni ni àlo kèle nda léna, adrélé àyi kɪ àzì 'o. ⁷ Dì, kàdré ìna 'a ni ni rì kèle nda ni tà sè dhi, kòwánà kɪ kàdrì adré tá ngbà 'í fìle lána dhi nì. Adré tá ngbà 'í fìle lána vésè àlo kóná àlo sè. Adré tá ngbú fìle kàrí be, adrélé fèà Giká dré àyi tándì ni tákonzì kɪ tà sè, ìndì móndí kɪ tákonzì ì dré tá 'òle tà nìma

---

^y8:12 À kònò Yèrèmíyà 31:31-34.

ko na dhi ki tà sè. ⁸ Kòdhi Tirí Lólo adré tá tadhá dhi, à nzi tá láti adrézó fìle Àrà lólo lavúlé nda léna dhi rè ko, tàbèrènákolò ni àlo nda dré tá rè dhu adrèrà'a be dhi 'á. ⁹ Kòdhi adré lókyá ándrò kònìdhi ni tà tadhá. Adré tadhá dhi, ngá kòwánà ì dré adrélé fèle mòbòmà fìbe Gìká dré dhi ì kitswá móndyá adrèbhá lèsámò nda ki 'o dhi ki togó temvé kitswálé tíí dhi bwà ko. ¹⁰ Àngyá ko, ngá ì dré adrélé fèle Gìká dré nda ì ngbà 'í mányàngá ì ngá mvùle dhi fìbe dhi 'i. Tà ì dré adrélé 'òle nda ì ngbà 'í tà twátwa adrézó mómí ki rúbhá ki temvé dhi 'i. À adré tòlí nda ki 'o kònìni, tsàle lókyá Gìká dré tà tídhí dhi ni bhàrà'a dhi 'á.

Krístò ni kàrí kitswá mómí ki togó ki temvé kitswálé tíí

¹¹ Di, nyànomvá dhi, Krístò apfò kòwánà kàdrì ro tà dóro atsábhá dhi ki tà sè dre. Fì kpà tàbèrènákolò kàdrì kitswálépi tíí àlo ni ni lavú dhi léna dre.

Tàbèrènákolò nda, tàbèrènákolò bvò kòndi àdhyá mómí ì dré ledélé àyi ki drígá sè dhi 'i ko. Be ró dhi, tàbèrènákolò nda, tàbèrènákolò bhù àdhyá 'i. ¹² Akódhi fì lána ndrìago ki kàrí tíago kya be fèle dhi sè ko. Be ró dhi, fì ína ngbà 'í vèsè àlo Àrà lólo lavúlé dhi léna áyi tàndi ni kàrí sè, kitswálé àma ki apá tàkonzì ni rìnyí lèsè kóná vèsè kólyá. ¹³ Tátrítrí kúlí zàle dhi, à adré ndrìago ki kàrí tíago kya be dhi ni adó tíkàrá zàle dhi ni tópfó be, ligìle mómí adrèbhá ndí ró àyi ki tàkonzì sè dhi ì drìsè, kitswázó àyi ki rúbhá ki temvé, àyi ki 'òzo atsálé lólo Gìká dré.

¹⁴ Kàdré kònìni dhi, Krístò ni kàrí adré di véle àma ki togó ki temvé tà mà dré 'òle adrèbhá tá àma ki dri lile dràdrà kisú dhi ì lèsè, mà kàdréró Gìká adrélépi lídrì ro dhi ni tà 'o be dhi bvó! Tàko ko, Tirí Lólo adrélépi kóná vèsè kólyá dhi ni rìnyí sè dhi, Krístò fè àyi tàndi mòbòmà kitswálépi tíí dhi ró Gìká dré àma ki tàkonzì ki tà sè.

¹⁵ Ásà dhi, Krístò nda dhyá adrélépi àyi totó tà 'o mómí ki kòfalé 'á Gìká be, tà tídhí Gìká dré bhàle ru yìzo àyi fìbe dhi ni tà sè dhi 'i, mómí Gìká dré azílé dhi ì kòkisúró tà dré lazílé àyi dré tàyilé ro dhi, adrézó ába kóná vèsè kólyá. Tàko ko, Krístò drà àyi ki apá àyi ki tàkonzì ì dré tá 'òle tà àku ru yìzo dhi zàle dhi ì lèsè dre.

¹⁶ Kàdré wárágà tisìle tàyilé ngá ki tà sè dhi ni tà sè dhi, adré lèá dhi, à kòtadhá

rè zyà dhya wárágà nda ni tisìlepi dhi drà dre káyà dhi 'íká. ¹⁷ Tàko ko, à kitswá tà 'o wárágà nda sè bwà ko, dhya nda dré rè dhu adrérà'a lídrì fbe dhi 'á. À ni ngbà 'í kitswá tà 'o ásà dhya nda ni dràma àmvolésè. ¹⁸ Tà nda sè dhi, Gìká bhà tá ndìndì tà àku ru yìzo móndí fbe dhi kàrí sè. ¹⁹ Àngyá ko, Mósè kòlongó tà tíí tátítrí kúlí dré tá adrélé tàle à kò'o dhi i móndyá tíí i dré dre dhi, dré tiàgo ki kàrí ndrìago kya be dhi ni adózó amúlé yí be gò, ligìzoá búkù tátítrí kúlí nda àdhya dri, ìndì móndyá tíí nda i drìsè, fanzǐ rú zìle ìsópè dhi sè, ìndì kítá kǎ dhi sè. ²⁰ Gò dré tàzoá dhi: «Kòndhi, kàrí tà Gìká dré bhàle ru yìzo àmi fbe dhi àdhya 'i.»^z ²¹ Di dré kpà kàrí nda ni adózó ligìle tàbèrènákolò dri, ìndì ngá tíí adrézó Gìká ni líndrì bha ásà dhi i drìsè. ²² Tà bàti ró dhi, tátítrí kúlí adré làá dhi, à kàdré ànyíanyi ngá tíí dhi ki temvé kàrí sè. Àngyá ko, kàrí kòkutú ko dhi, Gìká kitswá móndí ki tàkonzì tri ko.

²³ Di adré tá làá dhi, à kàdré ngá líndrì adrèbhá ngá tàndì bhù na dhi ki tadhá nda kòdhi ki temvé kònnì. Adré di làá dhi, à kàdré ngá tàndì bhù àdhya ki temvé mòbòmà dóro mòbòmà nda ki lavúbhá dhi i sè.

²⁴ Tàko ko, Krísto fì tá àrà lólo ledélé móndí ki drígá sè, adrélépi tá ngá líndrì ngá tàndì bhù na dhi àdhya ró dhi léna ko. Be ró dhi, fì ína bhù ni tàndì na gò, pfòle adrélé Gìká kandrà àma ki tà sè. ²⁵ Fì tá kpà bhù na kitswálé áyi fe mòbòmà ro vèsè be bí, ngóro kòwánà ki kàdrì dré adrélé fìle Àrà lólo lavúlé dhi léna kóná àlo àlo tíí i sè kà'wá ki kàrí sè dhi tìni ko. ²⁶ Kòno Krísto kàdré tá 'òá kònnì dhi, a ni tá làá dhi, kàdré kizà nya vèsè be bí kidhólé bvò ni bhàma lésè. Di, nyànomvá, lókyá kùdù kòndhi sè dhi, Krísto apfò ngbà 'í vèsè àlo áyi fe mòbòmà ro, kitswálé tàkonzì ki tà 'o akílé dhi dre. ²⁷ Adré làá dhi, móndí àlo àlo tíí dhi i kòdrà vèsè àlo gò, àmvolásà dhi, Gìká kòtáro àyi ki tàbvó. ²⁸ Kókpa kòdhi tìni, Krísto fè i dràle mòbòmà ro vèsè àlo, kitswálé móndí zyandre dhi ki tàkonzì ki tingá. A ni kpà go apfòle vèsè ni rì sè. Di, a ni go apfòle kitswálé tàkonzì tingá dhi bvó ko. Be ró dhi, a ni go apfòle kitswálé lídrì kóná vèsè kólyá dhi ni fe móndyá adrèbhá áyi letè dhi i dré.

---

^z9:20 À kòno Pfòma 24:8.

Krístico fè i dràle mòbòmà ro ngbà 'í vèsè àlo

¹ Tà Mósè ni tatrítrí kúlí dré adrélé tàle dhi i ngbà 'í tà dóro adrèbhá alìle dhi ki líndrí 'i, tà dóro tàndi nda 'i ko. Ásà dhi, tágba à kàdré mòbòmà fe Giká dré kóná àlo àlo títi i sè landè àko ró yà dhi, tatrítrí kúlí nda kitswá tàdzí móndyá adrèbhá àyi ki kisí Giká kandrà dhi ki 'o kitswálé títi ko. ² Kònò kòkitswá tá móndyá adrèbhá lísambò 'o nda ki togó temvé kitswálé títi 'í dhi, ì kitswá tá gòle véle àyi ki tàkonzì kisù ko gò, à dré mòbòmà fèma àyi ki tà sè dhi ni tayízó. ³ Tà bàti ró dhi, mòbòmà adrélé fèle kóná àlo àlo títi i sè nda ì adrè móndyá nda ki tàkonzì 'o agalé àyi léna dhi nì. ⁴ Àngyá ko, tiàgo ki kàrí ndrìago kya be dhi kitswá tàdzí tàkonzì tingá ko.

⁵ Di ásà dhi, Krístico dré tá adrérà'a 'òle alìle bvò kònìdhi lé dhi 'á dhi, tà tá Giká dré dhi:

«Mí lè tá mòbòmà i ìndì ngá adrélé fèle mòbòmà ro mí dré dhi fbe kòdhya ko. Di, mí ledé mína rúbhá má dré kitswálé fèle dhi kòdhya.

⁶ Mí ka'ì tá kà'wá adrélé zàle dhi i, ìndì mòbòmà adrélé fèle tàkonzì ki tà sè dhi fbe kòdhya ko.

⁷ Di má dré tàzoá dhi: «Á! Giká, ma kònìdhi.

Má alì tà mí dré adrélé lèle má kò'o dhi ni 'o, ngóro tisìle áma tà sè ámi búkù pàle dhi léna dhi tìni.»^a

⁸ Di Krístico nda tà tá rè zyà dhi: «Mí lè tá mòbòmà i, ngá adrélé fèle dhi i, kà'wá adrélé zàle dhi i, ìndì mòbòmà adrélé fèle tàkonzì ki tà sè dhi fbe kòdhya ko. Mí ka'ì tá kpà ngá nda i ko.» Tà tá kònìni, tágba tatrítrí kúlí dré adrézó làá dhi, à kàdré ngá nda ki fe Giká dré dhi. ⁹ Gò dré tàzoá dhi: «Ma kònìdhi. Má alì tà mí dré adrélé lèle má kò'o dhi ni 'o.» Ásà dhi, bhà tá tà àku nda gàrà dri, tà tídhí nda ni bhàzo àrà ni 'á. ¹⁰ Di Yésu Krístico dré tà Giká dré tá lèle í kò'o dhi ni 'òle dhi sè dhi, Giká 'o àma atsálé lólo í kandrà, Krístico ni rúbhá fèle ngbà 'í vèsè àlo

---

^a10:7 À kònò Longó i 40:7-9.

mòbòmà ro àma kí tà sè dhi sè.

¹¹ Tàtrítrí kúlí zàle dhi, kòwánà tíí dhi ì adré ngbú adréle àyi kí àzì 'o kítú àlo àlo tíí ì sè, adrézó mòbòmà fe landè àko ró, tágba mòbòmà nda ì dré kitswázó tàdzí móndí kí tàkonzì tingá ko dhi. ¹² Dì, Krísto fè ína ì ngóro mòbòmà àlo kwákwá fèle tàkonzì kí tà sè kitswálépi lókyá tíí ì sè dhi ró gò, dré lírízó Gíká ní dríágó lésè. ¹³ Kìdhólé lókyá nda sè dhi, adré lókyá Gíká dré dra áyi kàribhá kí bhàzo adréle áyi pá zàle dhi ní letè. ¹⁴ Tàko ko, mòbòmà àlo kwákwá nda sè dhi, 'o mónnyá Gíká dré bhàle twá adréle ína ró dhi ì kitswálé tíí kóná vésè kólyá.

¹⁵ Tírí Lólo adré kpà tà nda kí longó kòdhyá. Àngyá ko, tà tá rè zyà dhi:

¹⁶ «Mírì tà dhi: Lókyá adrélepi alìle dhi sè dhi, tà tídhí má dré dra bhàle ru yìzo tódhyá àyi íbe dhi, tà kònìdhi 'i:

Má ní àma tàtrítrí kúlí bha àyi kí togó na, kúlí nda kí tisìzo àyi drìna.»^b

¹⁷ Gò tàá dhi:

«Má kitswá gòle véle àyi kí tàkonzì kí tà kisù, tà kònzi ì dré 'òle dhi íbe ko.»^c

¹⁸ Dì Gíká kòtrì móndí kí tàkonzì ì kònìni dhi, adré dì lèá dhi, à kògò véle mòbòmà fe tàkonzì nda kí tà sè ko.

Àma kí kisima ànyi Gíká làga dhi

¹⁹ Dì áma adrúpi ì, mà dré adréle Yésu ní tà ka'ì bàti dhi sè dhi, mà kitswá adréle fìle Àrà lólo lavúlé dhi léna akódhi ní kàrí sè. ²⁰ Mà adré fìle lána láti tídhí lídrì ro dré nzìle àma dré kitswázó lavúlé kítá 'ìle dhi 'ásè dhi 'ásè. Kítá 'ìle nda, akódhi ní rúbhá 'i. ²¹ Dì ásà dhi, mà dré adréle kòwánà kàdrì adrélepi Gíká ní dzó drìle dhi íbe dhi sè dhi, ²² mà kàdré àma kí kisí ànyi Gíká làga togó dóro adrélepi akódhi ní ka'ì bàti dhi sè. Tàko ko, akódhi temvé àma kí togó, àma kí tàkonzì nìni tingázó dre. Dzì kpà àma kí rúbhá yí tsèrèlè dhi sè dre. ²³ Mà kàdré kpà tròle gígí ro tà mà dré adrézó mì bha ásà, adrézó kpà longóá dhi rú. Tàko ko, Gíká tà nda ní lazílepi dhi kitswá adréle ka'ìle togó wáyi sè. ²⁴ Mà kàdré kpà àma kí adrúpi kí tà kisù, adrézó ru kodzó àma kòfalésè, mà kàdréro tà dóro 'o lèle sè. ²⁵ Mà kòtayí

---

^b10:16 À kònò Yèrèmíyà 31:33.

^c10:17 À kònò Yèrèmíyà 31:34.

adrema ru kimó àma ki adrúpi íbe dhi ngóro móndí àruka kya t́ni ko. Be ró dhi, mà kàdré ru t́mbà àma kòfalésè àma ki tà ka'ika'ì na. Mà kàdré véle 'òá adrézó lìle ába drìdrì, mà dré adrérà'a kítú Mírì dré dra agòzo dhi ni no atsàrà'a ànyì dhi 'á.

²⁶ Dì, mà kògò adrélé tàkonzì 'o ìze sè mà dré tà bàti kisúzó nìle dhi àmvolésè dhi, mòbòmà kitswálépi tàkonzì nda ki tingá dhi ni adré véle yókódhó. ²⁷ Mà kàdré 'òá kònìni dhi, tayí ngbà 'í tirì àma dré, mà dré adrérà'a Gìká ni tàbvó tàma letè, t́mání àtsí kàdrì dra akódhi ni kàribhá ki zàlepi véle dhi be dhi 'á. ²⁸ Tàko ko, dhya àlo kògà Mósè ni tátítrí kúlí 'òle gò, móndí rì yà, kó ngalè na yà tà nda ni nobhá mì sè dhi ì dré akódhi ni asíkìzo dhi, à adré akódhi nda ni 'o dràle, kizà ni ni bha àko ró. ²⁹ Kàdré kònìni dhi, mì adré kisúá dhi, à ni dì véle tà ño dhya adrélépi Gìká ni Mvá ni ayízè, adrélépi kàrí tà Gìká dré bhàle ru yìzo dhi àdhya áyi 'òlepi atsálé lólo dhi ni no ngá tàko ró, ìndì adrélépi Tirí Gìká dré fèle áyi togó tani sè dhi ni lodhá dhi dri ngíni? ³⁰ Àngyá ko, mà ni dhya tà kòni ki tàlepi dhi be: «Má ni móndí ki tà kònzì ki vúdrì logó àyi dré dhi ma. Má ni tà logó àyi dré tà ì dré 'òle dhi ì tí dhi ma.» Akódhi nda tà kpà dhi: «Mírì ni áyi móndyá ki tàbvó ta.»^d ³¹ Dhèle Gìká lídrì ro dhi drígá dhi, tà adrélépi tirì fe gàle dhyá léna dhi 'ì!

³² Mì kisù rè lókyá mì dré tá Gìká ni ngádra kisúzó ngá kazá àmi ki togó na dhi ká! Lókyá nda sè dhi, tágba mì dré tá adrézó kizà nya dhi, mì adré tá àmi ki togó tsi àdzú kàdrì dhi na. ³³ Lókyá àruka ì sè dhi, à adré tá àmi ki lodhá, adrézó àmi ki mì pfo móndyá títí ì kandrá. Lókyá àruka ì sè dhi, mì adré tá àmi ki totó tātā móndí adrèbhá kizà nya kònìni dhi làga. ³⁴ Mì adré tá kizà do àmi ki togó na móndí 'ìle bãdzó na dhi ki tà sè. À kàdré àmi ki ngá topá dhi, mì adré tá tà nda ni ka'ì dóro, adrézó lenzélé ásà. Tàko ko, mì ni tá tàle dhi, àmi tá àmikya tà dóro ngá nda ki lavúbhá dhi íbe, ìndì tà nda ì kitswá akílé bwà ko dhi be.

³⁵ Dì ásà dhi, mì kòbhe tà mì dré ka'ile bàti dhi ko. Àngyá ko, mì ni làgí múrúngú kisú ásà. ³⁶ Adré dì leá dhi, mì kàdré togó tsi, adrézó tà Gìká dré adrélé

---

^d10:30 À kònò Dùtèrònómè 32:35-36.

lèlè m̀ kò'o dhi k̀i 'o, m̀ k̀òkísúró tà dré lazílé dhi be dhi bvó. ³⁷ Tàko ko, ngóró Giká ni Kúlí dré adrélé tàlè dhi t̀ni:

«Tayí ngbà 'í lókyá tsà,

dhya adrélépi alìlè dhi dré alìzo. Kitswá ína gìlè ko.

³⁸ Dhya adrélépi gyägya má mìlèsè dhi ni adré lídrì f̀be áyi tà ka'ika'ì sè.

Dì, kògò ína bvólé ro dhi, áma togó kitswá kinílé akódhi ni tà sè ko.»^e

³⁹ Àma ró dhi, àma móndí adrèbhá gòlè bvólé ro kitswálé dràdrà kisé dhi 'i ko. Be ró dhi, àma àmakya móndí adrèbhá Giká ni ka'ì gò adrézó adrílé dhi 'i.

11

Tà ka'ika'ì

¹ Dhya adrélépi tà ka'ika'ì f̀be bàti dhi adré ka'íá tàlè dhi, í ni dra tà í dré adrézó m̀ bha ásà dhi k̀i kisé káyà dhi. Adré kpà nìá tàlè dhi, tà í dré kitswálé nòlè m̀ sè ko dhi k̀i dra ru 'o káyà dhi be. ² Atú dhi, àma k̀i tábhí ì ka'ì tá Giká k̀ònìni gò, akódhi dré àyi k̀i tà bhàzo kuru ásà.

³ Tà ka'ika'ì sè dhi, mà nì tàlè dhi, Giká bhà bhù ì bvò be áyi kúlí sè dhi be. Dì ngá adrélé nòlè m̀ sè dhi ì apfò ngá adrélé nòlè m̀ sè ko dhi ì lésè.

⁴ Tà ka'ika'ì sè dhi, Àbélè f̀è tá Giká dré mòbòmà dóro dhi Kàyínà àdhya ni lavú. Akódhi ni tà ka'ika'ì nda sè dhi, Giká ka'ì ngá dré f̀èlè nda ì gò, akódhi ni tà bhàzo kuru, akódhi ni zìzo móndí gyägya dhi ró. Dì tà ka'ika'ì nda sè dhi, Àbélè adrè r̀è dhu tà ta àma dré, tágba dré dràzo dhi.

⁵ Tà ka'ika'ì sè dhi, Giká do tá Ènókà í véna, kòdràró ko dhi bvó. Dì à dré gòzo vélé akódhi ni kisé ko, Giká dré tá akódhi ni d̀òlè í véna dhi sè. Àngyá ko, Giká ni Kúlí adrè tàá dhi, drìdrì Ènókà nda ni d̀òzo dhi kandrà dhi, akódhi ni tà 'o tá Giká ni togó kinílé. ⁶ Dì, tà ka'ika'ì àko dhi, dhya àlo kitswá ína Giká ni togó 'o kinílé bwà ko. Tàko ko, lè dhya ángùdhi adrélépi áyi kisé ànyi Giká làga dhi kàdré ka'íá dhi, akódhi be, ìndì adrè làgí múrúngú f̀è mónnyá tíí adrèbhá áyi nda

---

^e10:38 À kònò Àbàkúkà 2:3-4.

togó wáyi sè dhi ì dré káyà dhi.

⁷ Tà ka'ika'i sè dhi, Giká dré tá tà lazízó Nówè dri tà kitswálé nòle rè ko dhi ki tà sè dhi, Nówè ka'i tá Giká ni kúlí nda 'òle gò, bwátù kàdrì dhi ni ledézó kitswázó áyi sùrú tídrí. Di ásà dhi, bhà tá tà mónyá bvò àdhya ì dri gò, dré atsázó gyägya Giká mìlésè áyi tà ka'ika'i nda sè.

⁸ Tà ka'ika'i sè dhi, Giká dré tá Àbàràrà ni zizo lile bvò dré kitswálé kisúlé tàyilé ro dhi na dhi, Àbàràrà ka'i tá Giká ni kúlí nda 'òle gò, dré lizo, tágba dré tá nizoá ngalè í adré tá lile ángolé ya dhi ko dhi. ⁹ Akódhi ni tà ka'ika'i nda sè dhi, dré bhà mòzo adrézó móndí twá ro bvò Giká dré tá lazílé í dré nda na. Gò dré adrézó wémà ì zàle, ngóro Ìsákà ì Yàkóbhò be tà lazílé nda ni kisúbhá tàyilé ro dhi ì dré kpà 'òle dhi tñi. ¹⁰ Tàko ko, adré tá bhàandre Giká dré tá tà ni ni kisùzo drìdrì gò, sìzoá pá fbe tātā dhi ni letè.

¹¹ Tà ka'ika'i sè dhi, Àbàràrà nda kisú tá rinyí mvá tìzo, tágba akódhi ni kóná dré tá lavúzó, ìndì Sàrà ni tàndì dré tá adrézó kóndó ro dhi. Àngyá ko, nò tá Giká tà nda ni lazílépi í dré dhi ngóro dhya í dré kitswálé ka'ile togó wáyi sè dhi ró.

¹² Di ásà dhi, agó àlo adrélépi tá ànyi dràdrà mìle nda lésè dhi, ànzi ì dré topfòzo lizólé zyandre ró, ngóro bhìbhínyà bhù mibhalé 'á dhi ì tñi, ìndì sínyí yìandre mìle kitswálé nàle bwà ko dhi tñi.

¹³ Mónyá títi nda kòdhi ì adré tá atsílé tà ka'ika'i na, tsàle lókyá ì dré todràrà'a. Ì kisú tá tà Giká dré lazílé dhi ì ko. Di, ì nò tá àyikya tà lazílé nda ì vwàvwà ro, tà nda ki ka'izo dóro. Ì ka'i tá kpà tàle dhi, àyi tá ngóro móndí twá bvò àyikya ró dhi àko dhi ì tñi. ¹⁴ Mónyá adrèbhá tà ta làsú be kònìni dhi ì adré tadhá ngádra 'á dhi, ì adré bvò àzya nda adrélé àyikya ró. ¹⁵ Kònò ì kàdré tá bvò ì dré tá tayílé dhi ni tà kisù dhi, ì ni tá kitswá láti kisú nzìzo bvò nda na. ¹⁶ Di, ì adré tá àyikya bvò dóro lavúlé dhi ni nda kisúlé kòdhya. Kòdhi adré tàá dhi, ì adré tá bvò bhù na dhi ni nda kòdhya. Di ásà dhi, Giká kanyò àko ì dré adrélé áyi zi àyi ki Giká ro dhi sè. Tàko ko, akódhi ledé bhàandre àyi dré dre.

¹⁷ Tà ka'ika'i sè dhi, Giká dré tá Àbàràrà ni tabhìzo dhi, Àbàràrà fè tá Ìsákà mòbòmà ro akódhi dré. Di akódhi tà Giká dré tá lazílé dhi ki kisúlépi nda adré tá 'òle áyi mváagó àlo kwákwá dhi ni fe dràle, ¹⁸ tágba Giká dré tá tàzoá drá dhi «À

ni ngbà 'í Ìsákà ni ànzi ki zi ámi ànzi i ró dhi kòdhya» dhi.^{f 19} Àbàrààmà adré tá ína kisùá dhi, tágba Ìsákà kòdrà yà dhi, Gìkà rìnyí ìbe kitswázó akódhi ni tingá dràdrà lésè. Dì à ni kitswá tàà kúlí alaala sè dhi, Àbàrààmà gò áyi mváagó nda ni kisú ngóro mómí tingalé dràdrà lésè dhi tìni.

²⁰ Tà ka'ika'lì sè dhi, Ìsákà zi tá tà tani Gìkà tí Yàkóbhò i dri Èsáwù be tà adrébhá tá alìle dhi ki tà sè.

²¹ Tà ka'ika'lì sè dhi, Yàkóbhò dré tá adrérà'a 'òle dràle dhi 'á dhi, zi tá tà tani Gìkà tí Yòséfà ni ànzi àlo àlo títí dhi i dri. Gò dré Gìkà ni lindrì bhàzo, í dré tá adrérà'a áyi agò áyi kùtù fa dri dhi 'á.

²² Tà ka'ika'lì sè dhi, Yòséfà dré tá adrérà'a ànyi dràdrà mìle dhi 'á dhi, longó tá Ìsèrélè ànzi ki apfòma Èzèpétò lésè dhi ni tà gò, dré tà í dré tá lèle à kò'o áyi fà ni tà sè áyi dràma àmvolésè dhi ni tà lazízó.

²³ Tà ka'ika'lì sè dhi, Mósè ni tibhá ì zù tá akódhi mbã na akódhi ni tìma àmvolésè. Tàko ko, ì nò tá dhi, mvámvá nda ni tà avé tò. Ì ro tá kpà ngá, ì dré tá ópí kàdrì ni kúlí gàle 'òle dhi sè ko.

²⁴ Tà ka'ika'lì sè dhi, Mósè nda dré tá mbàzo atsálé kàdrì dhi, gà tá à kàdré áyi zi ópí kàdrì, Fàráwò ni zapi ni mvá ro dhi rè. ²⁵ Dì kipè tá kizà nyàma tùmání mómnyá Gìkà àdhya ìbe dhi kòdhya, lenzema tàkonzì ni tà sè lókyá tsà sè dhi ni àrà 'a. ²⁶ Akódhi mìlésè dhi, kanyò mvòle Krísto ni tà sè dhi tá dóro lavúlé, ngá làgí be kàdrì Èzèpétò na dhi ki kisúlé dhi rúsè. Àngyá ko, adré tá mì bha làgí múrúngú í dré kitswálé kisúlé dhi dri. ²⁷ Akódhi ni tà ka'ika'lì nda sè dhi, apfò tá Èzèpétò lésè ópí kàdrì ni togóaswa ni ro àko ró gò, dré áyi togó tsìzo lizo ába drìdrì, dré tá adrélé Gìkà kitswálé nòle mì sè bwà ko dhi ni no dhi sè. ²⁸ Tà ka'ika'lì nda sè dhi, tà tá Ìsèrélè ànzi i dré dhi, ì kò'o gwányá Pásikà àdhya, kàrí ligìzo dzóti fa i rúsè, kitswálé ángéló adrélépi dràdrà fe dhi kòtupfúró àyi ki ànziàgo kàyo ró dhi i todràle ko dhi bvó.

²⁹ Tà ka'ika'lì sè dhi, Ìsèrélè ànzi ì zya tá yìandre Kìka, ngóro à dré adrélé atsílé àrà fà ro dhi 'àsè dhi tìni. Dì, Èzèpétò ì kòtabhì tà nda 'òle dre dhi, yìandre nda

---

^f11:18 À kònò Kìdhoma 21:12.

dré anzízó àyi drísè rùkù àyi ki tupfú todràle.

³⁰Tà ka'ika'lì sè dhi, Ìsèrélè ànzì ì tatsí tá Yèrìkò làgàsè kúrúkúró kítú nzi-drì-rì gò, bhàandre nda ni zèrìbà dré adàzo kìní mi.

³¹Tà ka'ika'lì sè dhi, Rábà, tòkò zàràbhù ro dhi ka'lì tá Ìsèrélè ànzì mùle lùzu ró dhi ì dòle í véna gò, à dré akódhi ni pfùzo dràle tùmání móndyá ligíbhá Gìká rú dhi íbe ko.

³²Di má ni go vélé tàá ngíni? Lókyá má dré kitswázó tà ta Gèdèyónà ni tà dri, Bàrákà ni tà dri, Sàmòsónà ni tà dri, Yèfétà ni tà dri, Dàwídì ni tà dri, Sàmùwélé ni tà dri, ìndì pròfétà ki tà dri dhi yó. ³³Àyi nda ki tà ka'ika'lì sè dhi, ì bhu tá àdzú òpì ki lavúzó, ì 'o tá tà gyăgya ì, ì kisú tá tà Gìká dré tá lazílé dhi ì, ì tabhó tá kàmì ki síbhálé ì, ³⁴ì kídrà tá àtsí adrélépi kòle rìnyi ró dhi, ì lapá tá mómí ki sápi ì sílèsè. Àyi tà íbe yàyà dhi ì atsa tá rìnyi ró. Ì atsa tá àgo tòmbatòmba ì ró àdzú na, àyi ki kàribhá angábhá bvò twá ì lésè dhi ki ladró. ³⁵Tòkò ì gò tá àyi ki mómí tá dràbhá dhi ki kisú ngóro mómí tingalé dràdrà lésè dhi ì tñi.

Mómí àruka ì tayí tá àyi adrélé rúbhá 'òle aswálé gò, ì dré todràzo. Ì gà tá à kápá àyi dhi rè, ì kòngaró dràdrà 'àsè lídrì dóro lavúlé dhi ni kisú be dhi bvó. ³⁶Àrukabhá ni ì tayí tá àyi adrélé gùle, adrélé tswàle, adrélé 'ìle nyèrì sè, adrélé bhèle bádzó na. ³⁷À lebhé tá àruka ni ì todràle kírà sè. À tìsì tá àruka ni ì 'a be rì. À tupfú tá àruka ni ì todràle sápi sè. Àruka ni ì tatsí tá lemerèbhá ì ró kìní kábilígyà kya ndrì íbe asólé àyi rú dhi íbe. Ì tayí tá àyi adrélé mì pfòle, adrélé 'òle kònzì. ³⁸Ì tatsí tá duku ì 'àsè ìndì kòngó ì drísè, adrélé àyi ki tuzù kírà gò ì 'àsè, ìndì bhú kìní zàle dhi ì 'àsè. Tágba dré tá adrézó kònèni dhi, móndyá bvò kòndì àdhya ì kitswá tá àyi nda ki lindrì sè ko!

³⁹Móndyá tíí nda kòdhi ki tà ka'ika'lì sè dhi, Gìká bhà tá àyi ki tà kuru. Di, ì kisú tá àyíkya tà dré tá lazílé dhi ko. ⁴⁰Tàko ko, Gìká bhà tá tà dóro lavúlé dhi zùle àma dré, kitswázó àma ki 'o kitswálé tíí tùmání àyi íbe dhi bvó.

12

Gìká ni ànzì ki lotoma

¹ Di àma ró dhi, àma mónnyá zyandre àyi ki tà ka'ika'i tadhábhá nda íbe kimólé àma làgàsè kúru. Di àsà dhi, lè mà kòbhe àma rúsè ngá lanzì tíí adrèbhá àma ki kíkí dhi í, tùmání tàkonzì adrèbhá àma ki tí'í dhi íbe, mà kàdréro angú Giká dré bhàle àma kandrà dhi ni ra landè àko ró. ² Mà kàdré kpà àma ki mì bha Yésu dri. Tàko ko, akódhi nda dhya láti nzilepi àma dré adrézó Giká ni ka'ì dhi 'í, ìndì dhya adrélépi àma ki 'o kitswálé tíí àma ki tà ka'ika'ì na dhi 'í. Akódhi dré tá kólénzé Giká dré bhàle í kandrà dhi ni nòle dhi sè dhi, ka'ì tá kizà nyàle fa kipakipa dri, kanyò ni ni nòzo tà tàko ró gò, dré lírízó Giká ni lírírà òpì àdhya ni dríágó lésè. ³ Mì kisù rè ngalè akódhi mvò tá tàkonzìbhá ligíbhá í rú kònìni dhi ki tà ngíni ya dhi ká, mì kòkitswáro landèle àmi ki togó tayízó lanzile ko dhi bvó.

⁴ Tàko ko, àdzú mì dré adrélé bhùle tàkonzì íbe kòdhi léna dhi, mì bhu rè tsàle àmi ki kàrí dré kutùrà dhi na ko. ⁵ Mì tivì kúlí Giká dré tàle àmi ki kodzózó áyi ànzi í ró dhi dre? Akódhi tà dhi:

«Áma mvá, Mírì kàdré àmi lotó dhi, mí kònò tà nda tà tàko ró ko.

Kàdré àmi tàkonzì tadhá mí dré dhi, mí kòtayí àmi togó lanzile àsà ko.

⁶ Tàko ko, Mírì adrè mónnyá tíí í dré adrélé lèle dhi ki lotó kòdhya.

Adré kpà tà ño mónnyá tíí í dré adrélé ka'ile áyi ànzi í ró dhi í dri.»^g

⁷ Giká kàdré di àmi ki lotó dhi, mì kàdré togó tsi, adrézó kizà mì dré adrélé nyàle nda ki mvo. Giká adrè àmi ki 'o ngóro áyi tàndì ni ànzi í tñi. Tàko ko, mvámvá àlo atá ni dré adrézó lotóá ko dhi tsì be? ⁸ Di, Giká kàdré àmi ki lotó ngóro dré adrélé 'òle áyi ànzi tíí dhi ki tà sè dhi tñi ko dhi, kòdhi adrè tadhá dhi, àmi akódhi ni ànzi 'í bàti ko. Be ró dhi, àmi àmíkya bákólyá ànzi 'í. ⁹ Àma tíí dhi í tá atá bvò dri adrèbhá tá àma ki lotó dhi íbe gò, mà dré adrézó àyi ki lindrì bha. Kàdré kònìni dhi, lè mà kàdré di véle àma ki bha àma ki Atá bhù na dhi ni rìnyí zàle, mà kàdríro be dhi bvó! ¹⁰ Àma ki atá bvò dri nda ì adrè tá àma ki lotó lókyá tsà sè, ngóro dré tá adrélé dóro àyi mìlésè dhi tñi. Di, Giká adrè ína àma ki lotó ngóro dré adrélé dóro àma dré dhi tñi, mà kàtsáro lólo ngóro í dré adrélé lólo dhi tñi. ¹¹ Dhya ángùdhi adrélé lotólé dhi adrè tà nda ni no lókyá nda sè dhi ngóro tà

---

^g12:6 À kònò Tògyakúlí 3:11-12.

adrélépi arí fe dhi ró ko. Be ró dhi, adré ína tà nda ni no ngóro tà adrélépi kizà fe dhi ró. Di, àmvolàsà, à kòlotó akódhi nda kitswálé tíí dre dhi, a ni lò'wa dóro 'a bĩ, adrézó tà gyăgya 'o tà kìdríkìdri na.

¹² Di ásà dhi, lè m̀ kògò rinyí fe àmi ki drígá toròbhá dhi ì dré, ìndì àmi ki pá landèbhá dhi ì dré. ¹³ M̀ kàdré kpà láti lotó àmi ki pá ì dré, móndí pá íbe yàya dhi ì kàtsáro m̀rèkpe ì ró ko, be ró dhi, ì kàdríró be dhi bvó.^h

Gìká ni gàma ko dhi

¹⁴ Lè m̀ kàdré láti nda adrézó tà kìdríkìdri íbe àmi kòfalé móndyá tíí dhi íbe. M̀ kàdré kpà àmi ki fe adrélé lólo Gìká dré be. Tàko ko, dhya áyi fèlepi adrélé lólo M̀rì dré ko dhi, kitswá ína akódhi ni no ko. ¹⁵ M̀ kònò dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kòtayíró ì vwàle Gìká ni togó tani rúsè ko. Dhya àlo kòtayí kpà áyi togó atsálé kùdzíkùdzi ko, tà kùdzí nda kàtsáro kpà móndí àruka bĩ dhi ì rú, àyi ki 'o atsálé ndì ró ko. ¹⁶ M̀ kònò kpà dóro, dhya àlo àmi kòfalé dhi kò'oró ndòtò tà ko, ìndì kògàro Gìká ni tà Èsáwù àdhya t́ni ko. Tàko ko, Èsáwù nda lagí tá ína tà í dré tá kitswálé kisúlé tàyilé mvá kàyo àdhya ró dhi ngbà 'í mányàngá mvá tsà dhi sè. ¹⁷ Ngóro m̀ dré nìle be dhi t́ni dhi, àmvolàsà dhi, dré gòzo tódhyá tà tani nda ni le kisúle gò, à dré gàzoá rè. Ndà tá láti tà nda ni ladzázó, di, kitswá tá ína ko, tágba dré tà nda ni ndàzo m̀ndra sè bĩ dhi.

¹⁸ Áma adrúpi ì, m̀ kisí tá àmi ànyi kòngó kitswálé tabèle bwà, ìndì adrélépi kòle àtsi ró dhi làga ko. M̀ kisí kpà àmi ànyi àrà adrélépi t́nimvá ro ìndì ngátsi ró, kàgùmá dré adrézó v̀le lána dhi làga, ngóro Ìsèrèlè ànzi ì dré tá 'òle kòngó Sìnáyì àdhya na dhi t́ni ko. ¹⁹ M̀ kisí kpà àmi ànyi àrà gòká vòzo gò, kúlí tiri fèlepi dhi ni yòzo lána dhi làga ko. Tàko ko, Ìsèrèlè ànzi ì dré tá kúlí nda ni yìzo dhi, ì lizí tá Gìká ni ti, kòkìkìró kúlí nda, kògòro tà ta ko dhi bvó.ⁱ ²⁰ Àngyá ko, ì kitswá tá tà kúlí nda dré tá adrélé tàle ì kò'o dhi ni mvo bwà ko. Kúlí nda tà tá dhi: «Dhya àlo kòtabè kòngó kònìdhi dhi, kàdré gba kà'wá 'ì yà dhi, lè à kòlebhé

---

^h12:13 À kònò Tògyakúlí 4:26.

ⁱ12:19 À kònò Pfòma 19:16-22.

akódhi nda dràle kírà sè.»^j ²¹ Tà ì dré tá nòle nda dré tirì fèle àyi dré tò dhi sè dhi, Mósè ni tàndi tà tá dhi: «Má adré lyàle tirì dré.»^k

²² Di, mì kisí àmìkya àmi ànyi kòngó Sìyónà àdhya làga, ìndì Yèrúsalmà, bhàandre Gìkà lídrì ro dhi àdhya bhù na dhi làga. Mì kisí àmi ànyi ángéló lìzólìzo ru kimóbhá adrélé lenzélé dhi ì làga. ²³ Mì kisí àmi ànyi Gìkà ni ànzì kàyo ró ru kimóbhá, àyi kì rú tisìzo bhù na dhi ì làga. Mì kisí àmi ànyi Gìkà, mónnyá títi dhi kì tàbvó tàlepi dhi làga, ìndì mónnyá atsábhá gyàgya kitswálé títi dhi kì líndrí ì làga. ²⁴ Mì kisí kpà àmi ànyi Yésu adrélépi áyi totó tà 'o móndí kì kòfalé 'á Gìkà be, tà tídhí Gìkà dré bhàle ru yìzo àyi fbe dhi ni tà sè dhi làga, ìndì akódhi ni kàrí kutúlépi, adrélépi tà ta dóro lavulé Àbélè ni kàrí àdhya rúsè dhi làga.

²⁵ Mì kònò di dóro, mì kògàró dhya adrélépi tà ta àmi dré dhi ko. Tàko ko, mónnyá dhya adrélépi tá tà longó àyi dri bvò dri dhi ni gabhá rè dhi ì kòlapá Gìkà ni tàbvó tàma sílésè ko dhi, mà ni di àmakya lapá ngíníngíni ró, mà kàdré àma kì alá dhya adrélépi tà longó àma dri bhù lésè dhi rú dhi? ²⁶ Lókyá nda kònàdhi sè dhi, Gìkà ni kúlí kizí tá bvò tà tàndi ró. Di, nyànomvá dhi, akódhi lazí kúlí tàzoá dhi: «Má kitswá ngbà 'í gòle bvò kizí kòdhya ko. Be ró dhi, má ni go tódhyá bvò kì kizí bhù fbe vésè àlo.» ²⁷ Kúlí «tódhyá» ìndì «vésè àlo» kòdhi ì adré leá tàle dhi, Gìkà ni ngá títi í dré tá bhàle dhi kì kizí tingálé, ngá kitswálé kizílé bwà ko dhi ì kàdréro rè dhu be dhi bvó.

²⁸ Di ásà dhi, mà dré adrélé òpì kitswálé kizílé bwà ko dhi ni kisú dhi sè dhi, mà kàdré àwoyà fe Gìkà dré, adrézó akódhi ni líndrì bha akódhi ni ròma sè, ngóro dré kitswálé akódhi mìlésè dhi tíni. ²⁹ Tàko ko, àma kì Gìkà ína àtsí adrélépi ngá za vèle dhi 'i.^l

13

Tà tàle kùdù ro mónnyá ka'ìbhá kì kodzózó dhi ì

---

^j12:20 À kònò Pfòma 19:12-13.

^k12:21 À kònò Dùtèrònómè 9:19.

^l12:29 À kònò Dùtèrònómè 4:24.

¹ Lè mì kàdré ru le àmi kòfalésè ngóro adrúpi i t́ni. ² Mí kòtivì adrema móndí twá ki ka'ì dòle àmi ki dzó na kùmú i ró dhi ko. Tàko ko, móndí àruka adrèbhá 'òá kònìni dhi ì ka'ì tá ángéló i dòle àyi ki dzó na nìá àko ró. ³ Mí kàdré móndí 'ìle bádzó na dhi ki tà kisù, ngóro mì adré tá bã nya tùmání àyi fbe na t́ni. Mí kàdré kpà móndí adrélé mì p̀òle dhi ki tà kisù, ngóro mì adré tá kizà nya àyikya t́ni na t́ni.

⁴ Lè móndyá tíí dhi ì kàdré làmó ni tà bha kuru. Làmó na dhi, mì kàdré àmi ki rúbhá líkí adrélé ngbà 'í móndí mì dré mòle dhi ì dré. Tàko ko, Gíká ni móndyá adrèbhá múná tà 'o dhi ki tàbvó ta, tùmání móndyá adrèbhá ndòtò tà 'o dhi fbe.

⁵ Lè mì kòtayí àmi làfa lovó dré adrélé tidrìle dhi ko. Be ró dhi, mì kàdré àmikya lenzélé ngá mì dré adrézó ába dhi ki tà sè. Àngyá ko, Gíká tà dhi:

«Má kitswá tàdzí ámi tayí ko.

Má kitswá tàdzí ámi tà tivì ko.»^m

⁶ Dì ásà dhi, mà adré ka'ìá bàti tàle dhi:

«Mírì dhya adrélépi áma ledé dhi 'ì.

Má kitswá ngá ro àlomvá ko.

Móndí ki kitswá àdho tà 'o má rú kòdhya?»ⁿ

⁷ Mí kàdré àmi ki drì kobhá Gíká ni kúlí longóbhá àmi dré dhi ki tà kisù. Mí kàdré lò'wa dóro ì dré adrélé 'àle àyi ki lídrì na dhi ki no, adrézó tà 'o tà ka'ìka'ì sè àyikya t́ni. ⁸ Yésu Krísto ngbú ngóro dré tá adrélé agyá dhi t́ni, dré adrélé ándrò dhi t́ni, ìndì dré dra adrélé kóná vésè kólyá dhi t́ni.

⁹ Mí kòtayí àmi ki togó tà adrélé tadhálé twá dhi ì dré adrélé sèle dhi ko. Dóro ni, áma ki togó tayílé adrélé tìmbàle Gíká ni togó tani sè dhi. Dì, tòlí móndí ì dré adrélé lebèle mányàngá ni tà sè dhi ì kitswá àyi ki togó tìmbà ko, kitswá kpà àyi ki ledé ko.

¹⁰ Àma àlètárì fbe, ìndì kòwánà adrèbhá tà 'o Yúdà ànzi ki tàbèrènakolò na dhi ì kitswá ngá adrélé fèle mòbòmà ro àlètárì nda dri dhi ki nya bwà ko. ¹¹ Tàko ko,

---

^m13:5 À kònò Dùtèrònómè 31:6, 8; Yòsúwà 1:5.

ⁿ13:6 À kònò Longó ì 118:6.

kòwánà ki kàdrì adré kà'wá ki kàrí do, adrézó fìle Àrà lólo lavúlé dhi léna fèá tákonzì ki tà sè gò, à dré adrézó kà'wá nda ki rúbhá za káà ni kivì na. ¹² Dì ásà dhi, Yésu nya tá kpà kizà dràzo bhàandre ni kivì na, kitswázó móndí ki temvé atsálé lólo áyi tàndi ni kàrí sè. ¹³ Mà kàdré di pfòle akódhi véna káà ni kivì na, adrélé kanyò dré mvòle dhi ni mvo. ¹⁴ Tàko ko, bvò kònìdhi dri dhi, àma bhàandre adrélépi gile nyo dhi àko. Dì, mà adré àmakya bhàandre adrélépi alìle dhi ni letè kòdhya.

¹⁵ Dì Yésu sè dhi, mà kàdré ngbú lindrì fe Gìká dré, ngóro mòbòmà mà dré adrélé fèle drá dhi tñi. Mòbòmà nda kúlí adrébhá apfòle àma tísè, adrélé akódhi ni rú bha kùle dhi 'i. ¹⁶ Dì mì kòtivì adrema tà dóro 'o, adrézó kpà àmi ki ngá lanzí móndí i dré dhi ko. Tàko ko, mòbòmà adrélé fèle làsú be kònìni dhi ki tà sè dhi, Gìká ni togó adré kinílé tò.

¹⁷ Mì kàdré àmi ki drì kobhá ki kúlí ka'ì 'òle, adrézó àmi ki bha àyi ki rinyí zàle. Àngyá ko, ì adré àmi ki likí landè àko ró. Ì ni kpà àzì ì dré adrélé 'òle àmi ki tà sè dhi ki ta Gìká kandrà. Mì kàdré di àyi ki kúlí ka'ì 'òle, ì kàdréro àyi ki àzì nda ni 'o arí sè, kizà sè ko. Tàko ko, ì kàdré 'òá kizà sè dhi, tà nda kitswá àmi ki ledé àlomvá ko.

¹⁸ Mì kàdré tà zi Gìká tí àma dré. Tàko ko, mà ni dóro tàle dhi, àma ki togó adré àma ki arókì àlomvá ko dhi. Má adré kpà lèá atsílé dóro tà títí i sè. ¹⁹ Lavúlé dhi, má adré àmi ki kodzó, mì kàdréro tà zi Gìká tí, má kòkitswáro gòle mbèlè àmi véna.

Kúlí kùdù

²⁰⁻²¹ Gìká tìngá àma ki Mírì Yésu dràdrà lésè gò, akódhi ni 'òzo atsálé kábilígyà likílépi kàdrì dhi ró akódhi ni kàrí kutulépi dhi sè. Kàrí nda sè dhi, 'o tà í dré bhàle ru yizo móndí fbe dhi kitswálé kóná vésè kólyá. Dì Gìká adrélépi tà kèdríkèdri fe nda kò'o àmi kitswálé títí tà títí i sè, mì kòkitswáro tà dré adrélé lèle mì kò'o dhi ki 'o. Kàdré kpà tà adrélépi dóro í mìlèsè dhi ni 'o àma léna Yésu Krísto sè. Mìlanzilanzì kàdré akódhi dré kóná vésè kólyá! Kàdré kònìni.

---

^o13:12 À kònò Yòwánì 19:17, 20.

²² Áma adrúpi i, má adré àmi kɪ ti lizí, m̀ kòka'iró kúlí má dré tis̀le àmi kɪ kodzózó kòdhi i dóro. Àngyá ko, má tis̀ àmi dré ngbà 'í wárágà tsà dhi kòdhya.

²³ Má adré làá m̀ kònì dhi, à atrì àma kɪ adrúpi Tìmòtéyò bǎdzó lésè dre. Akódhi kàtsá má vélé mbèlè dhi, mà ni li túmání akódhi be àmi kɪ no.

²⁴ M̀ kòfè m̀do àmi kɪ drì kobhá tíí dhi i dré, túmání mónnyá lólo tíí Gìká àdhya íbe. Áma kɪ adrúpi angábhá Itàlíyà lésè dhi i fè kpà m̀do àmi dré.

²⁵ Gìká ni togó tani kàdré àmi íbe tíí!